

Wichrowski, Zbigniew

Badania ratownicze na cmentarzu z młodszego okresu przedrzymskiego w Pikulach. stan. 2, woj. tarnobrzeskie, w 1997 roku

Archeologia Polski Środkowowschodniej 3, 98-103

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZBIGNIEW WICHROWSKI

BADANIA RATOWNICZE NA CMENTARZYSKU Z MŁODSZEGO OKRESU PRZEDRZYMSKIEGO W PIKULACH. STAN. 2, WOJ. TARNOBRZESKIE, W 1997 ROKU

W ostatnich dwóch sezonach badawczych kontynuowano prace na stanowisku, wznowione po kilkuletniej przerwie. Miały one na celu dokończenie robót polegających na rozpoznaniu całego stanowiska, ustaleniu jego zasięgu i uchwyceniu relacji między poszczególnymi obiektami przy pomocy wykopów sondażowych.

W pierwszym etapie, podobnie jak w 1996 r., przeprowadzono rozpoznanie wykrywaczem metali, głównie w W i SW części cmentarzyska w pobliżu szosy Janów Lubelski - Nisko. W drugim eksplorowano obiekty znane już z roku 1996 oraz nowoodkryte.

W 18 wykopach sondażowych o łącznej powierzchni 145 m² przebadano 14 nowych obiektów, oraz 4 odsłonięte w 1996 r. (ryc. 1). Liczba obiektów zlokalizowanych w dwóch sezonach badawczych na stanowisku wynosi 81. W ostatnim sezonie uściślono zachodnią granicę stanowiska w pobliżu szosy Janów Lubelski - Nisko, odkrywając tu 5 nowych obiektów, w tym 2 o charakterze militarnym (grot oszczepu, nity od umbra). Pozostałe granice stanowiska nie zmieniły się. Łączną powierzchnię cmentarzyska można określić nadal na 15 ha.

Z 14 wyeksplorowanych obiektów 6 zawierało spalone kości oraz wyposażenie metalowe (ryc. 2). Najbogatszy z nich (ob. 81), w którym odkryto kilkadziesiąt przedmiotów (nity i fragmenty drobnych ozdób z brązu i srebra) wystąpił na piaszczystym wzniesieniu w najbardziej na S wysuniętej części stanowiska i jednocześnie miejscu najstarszych odkryć z 1990 r. Pozostałe obiekty wyposażone były w narzędzia: nóż (ob. 77), części stroju: klamerka do zaczepu miecza (ob. 74) - (ryc. 3: 2), czy nity od umbra (ob. 78). W dwóch wykopach stwierdzono liczne ślady po dołkach, z których wyjęto duże przedmioty prawdopodobnie o charakterze militarnym (groty?). Spalone kości występują prawie wyłącznie w części SE stanowiska w postaci skupisk o średnicy od 2 do 3 m, najczęściej w czystym piasku na głębokości 20-40 cm.

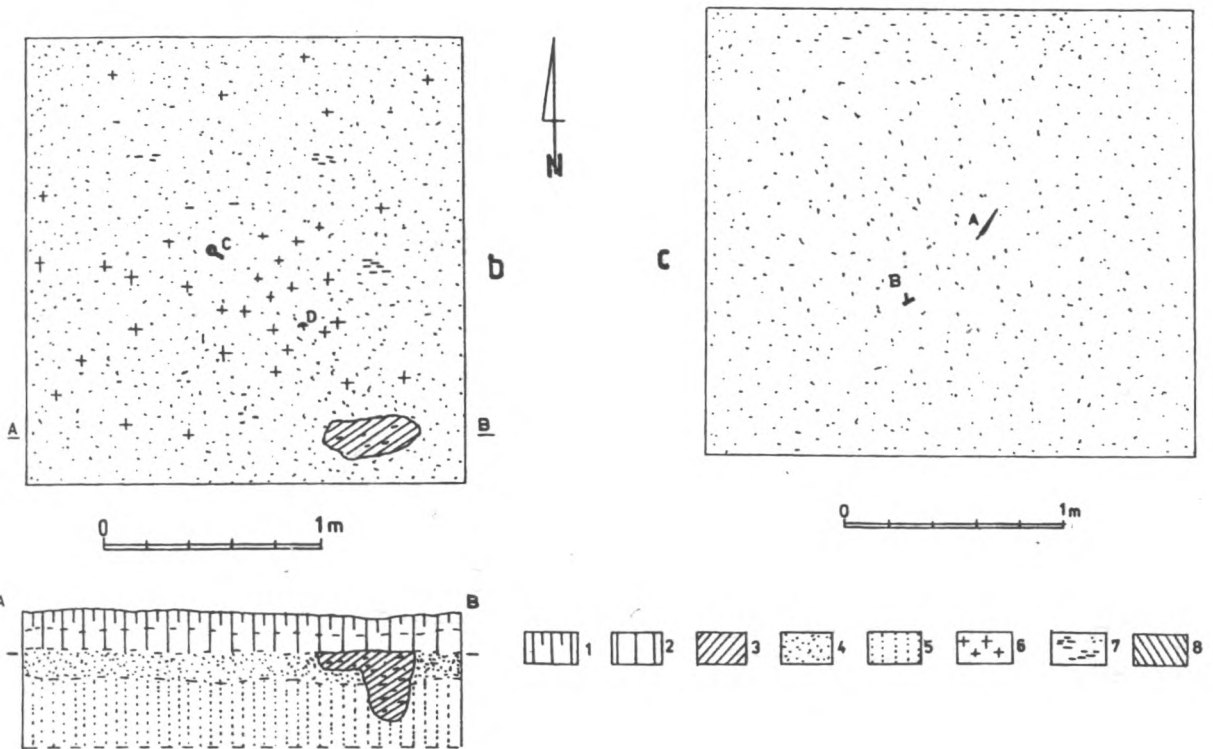
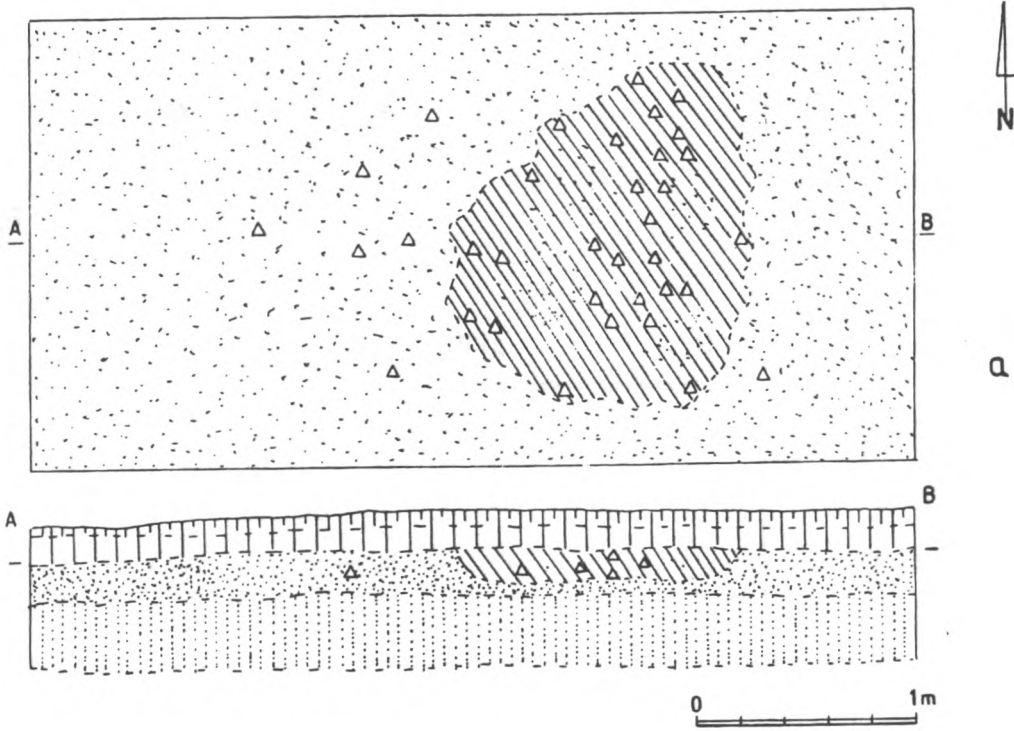
Istotnym novum było wystąpienie w obiekcie 77 w N części cmentarzyska skupiska zawierającego kilkanaście fragmentów bardzo drobnych kości, 1 drobnego fragmentu ceramiki i noża. W obiekcie 78 znaleziono 1 drobną kość i 6 nitów. Ta część stanowiska jest najniższej położona i w przeszłości była zapewne zabagniona. Odmienne warunki zalegania mogły w pewnym

stopniu spowodować niezachowanie się kości, np. wyplukiwanych przy podnoszeniu się poziomu wody i rozpraszanych na znacznych powierzchniach. W tej części stanowiska zlokalizowano dotychczas kilkanaście pojedynczych przedmiotów żelaznych (noże, półkoski - ryc. 4) lub współwystępujących z ceramiką. Trzy nowe obiekty z ceramiką w postaci skupisk jej fragmentów o średnicy około 2-2,5 m odkryto w centralnej części stanowiska. W obiekcie 69 obok ceramiki znajdowała się sprzączka i 2 okucia od pochwy noża (? - ryc. 2: 4-6), z dwóch wyjęto wcześniej większe przedmioty (prawdopodobnie półkoski). Stwierdzono prawie całkowite wykluczenie się jam ze spalonymi kośćmi oraz z ceramiką (ryc. 3: 1). Zlokalizowane są też one zasadniczo w odrębnych strefach stanowiska. Nadal nie do końca wyjaśniony jest charakter obiektów zawierających jedynie pojedyncze przedmioty metalowe ze śladami patyny ogniowej lub intencjonalnymi uszkodzeniami, znajdowane *in situ*.

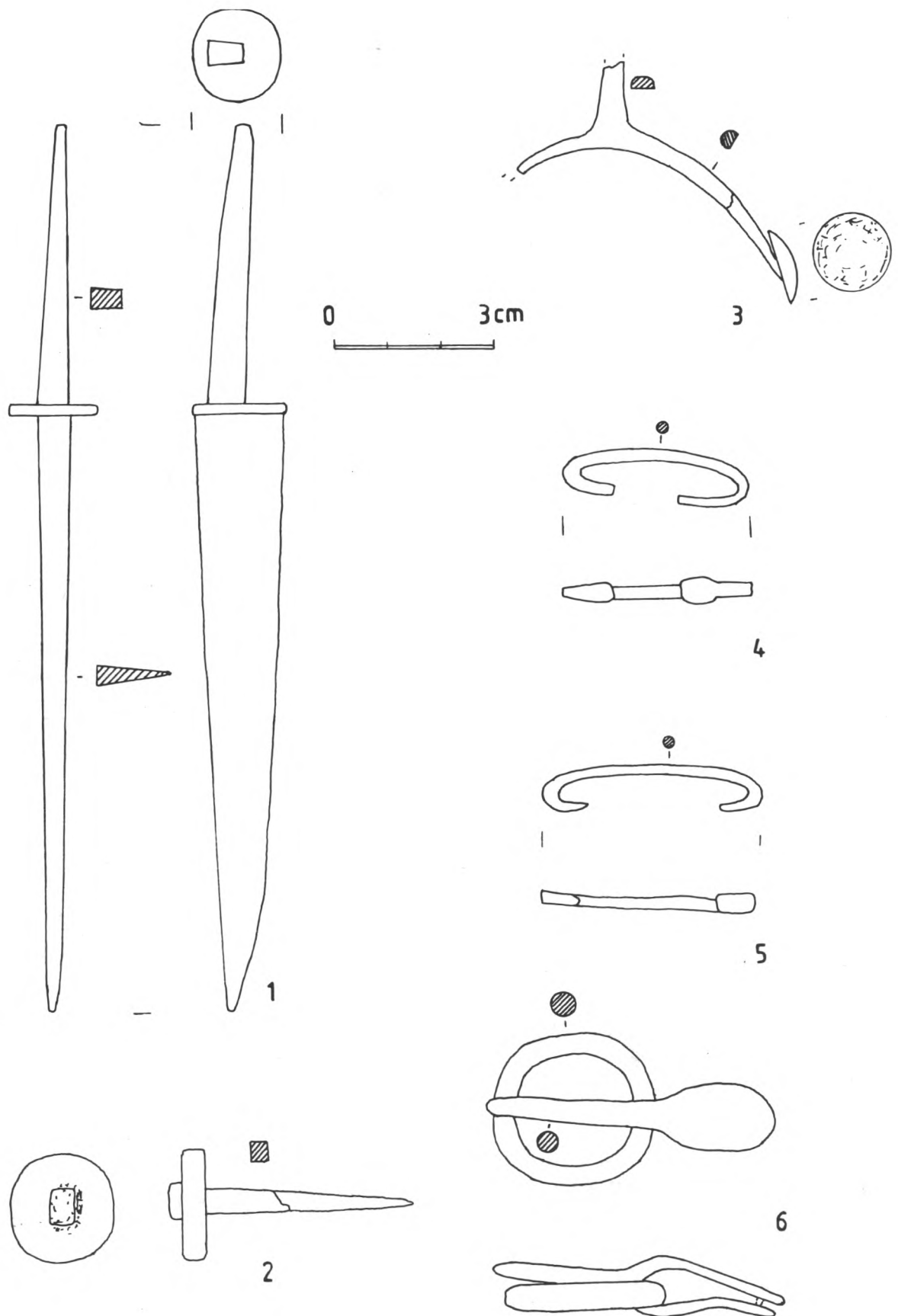
Wyjęcie w sposób rabunkowy przez poszukiwaczy militariów ogromnej ilości przedmiotów metalowych oraz niewielki stopień planowania cmentarzyska, utrudnia rozpoznanie jego wewnętrznego rozplanowania. Nie mniej wydaje się, że mamy do czynienia z co najmniej kilku skupiskami lub strefami zagęszczenia obiektów odzwierciedlających być może zróżnicowanie zawodowe lub społeczne chowanych tu osób. Rozdzielone są one obszarami bez obiektów. Hipotezę tę mogą potwierdzić lub uściślić tylko dalsze badania.

Potwierdzony został zaobserwowany wcześniej wąski przedział czasowy funkcjonowania cmentarzyska. Wszystkie precyzyjniejsze wyznaczniki chronologiczne (zawieszki, ostroga i klamerki) mieszczą się zasadniczo w ramach fazy A3 młodszego okresu przedrzymskiego, pozostałe zabytki również datowane są na ten okres.

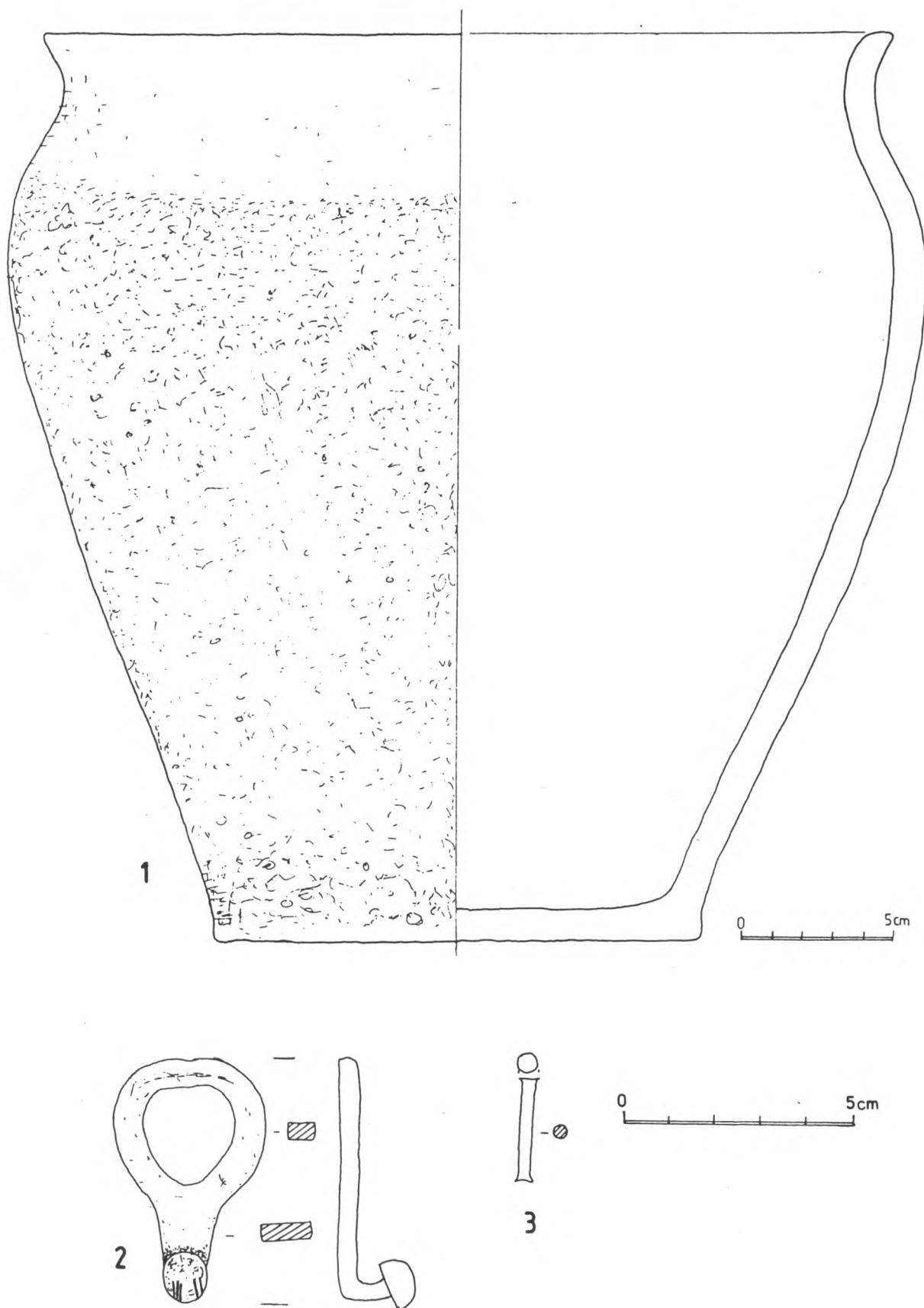
Badania cmentarzyska mimo dużych zniszczeń w jego obrębie powinny być kontynuowane, aby możliwie najpełniej poznać ten niezwykle ciekawy obiekt, o wyraźnych nawiązaniach w ceramice i wielu przedmiotach metalowych do form występujących na terenie Jutlandii (T. Dąbrowska 1988, ryc. 16: a - b) i Mołdawii (w obrębie późnej fazy kultury Poienești - Łukaševka - M. Babeș 1993, tabl. 28-29, 40-41, 43, 15-17, 51, 11-17).

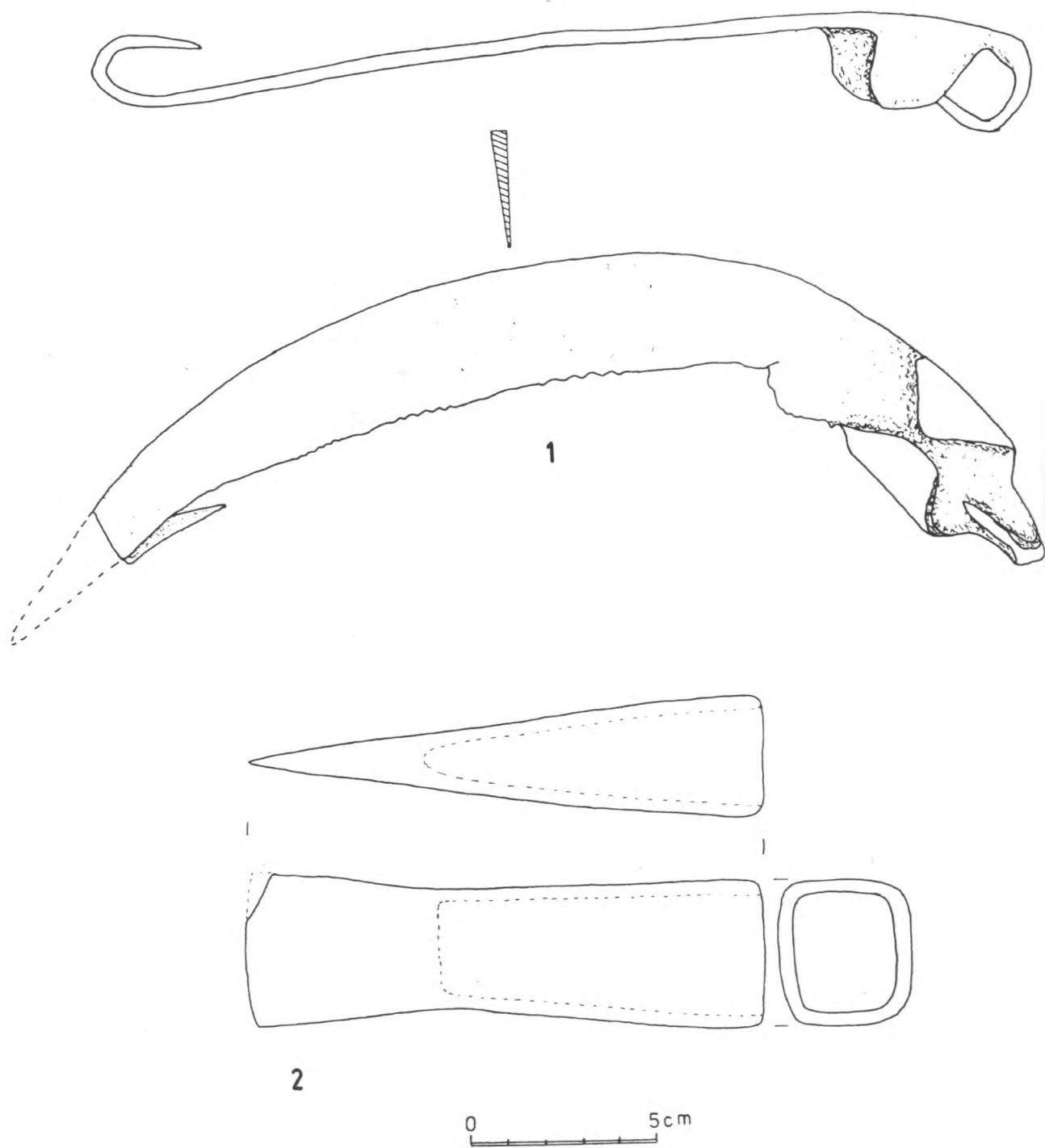
Ryc. 1. Pikule, stan. 2. Plan i profil obiektów: 71 (a); 74 (b); plan obiektu 68 (c). 1 - humus, 2 - ziemia szara, 3 - ziemia ciemnoszara, 4 - żółty piasek, 5 - jasnożółty piasek calcowy, 6 - spalone kości, 7 - węgle drzewne, 8 - ziemia jasnoszara.

Ryc. 2. Pikule, stan. 2. Inwentarz obiektów: 70 (1-2); 69 (4-6); 70 (3). Wszystkie przedmioty z żelaza.

Ryc. 3. Naczynie gliniane z obiektu 71 (1); inwentarz z żelaza z obiektu 74 (2-3).

Ryc. 4. Znaleziska luźne ze stanowiska. Przedmioty z żelaza.

LITERATURA

- Babeş M.
1993 *Die Poieneşti-Lukaşevka-Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte im Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt*, Bonn.
- Dąbrowska T.
1988 *Wczesne fazy kultury przeworskiej. Chronologia - zasięg - występowanie*, Warszawa.
- Wichrowski Z.
1997 *Cmentarzysko z młodszego okresu przedrzymskiego w Pikulach*, stan. 2, APŚ, t. 2, s. 98-105.

ZBIGNIEW WICHROWSKI

ARCHAEOLOGICAL EXAMINATION AT A CEMETERY FROM THE LATE PRE-ROMAN PERIOD
IN PIKULE, SITE 2, TARNOBRZEG VOIVODSHIP

Rescue excavations were continued at a cremation burial ground from the late Pre-Roman Period. They were carried out by using a metal detector and setting up trial trenches. The south and north limits of the site range were determined, and 5 new features were discovered there. Three of them contained military furniture: a spearhead, rivets from a shield boss, and a spur. Two other features contained ceramic goods.

The examination covered an area of 145 sq. m and 14 new features were distinguished in the archaeological trenches. The total number of features amounts to 81. The site extends over

15 ha and the features occur sparsely. There is a striking absence of urn graves.

The chronology of the assemblages can be dated to phase A3 of the late Pre-Roman Period. Their cultural affiliation is uncertain. In form and technology, the pottery clearly points to its connection with Jutland and Moldavia within the Poieneşti-Lukaşevka. It is there that identical forms of metal scythe blades occur, which are known from the grave assemblages and loose finds from Pikule.

Muzeum Regionalne w Kraśniku